

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

## Ο ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ

Στο καινούριο του έργο ο κ. Θεοτόκης μᾶς παρουσιάζει την ακόλουθη φιλοσοφική άποψη πού αξίζει, μᾶ την ἀλήθεια, νά την παρακολουθήσουμε ἀπο κοντά: 'Ο Θεός — μᾶς λέει — ἐπίτηδες ἀφίνει τὰ πλάσματά του νά ἁμαρτάνουνε, γιὰ νά τὰ κάνει ἔτσι νά νοιώσουνε ὕστερα τήν ἀγιοσύνη, πού μέ γαλήνη φαιδρότητα χαρίζει σ' αὐτά ἢ μετάνοια. Γι αὐτό ὑπάρχει στὸν κόσμο ἡ κακία· γιὰ νά δοκιμάζεται ἡ καλὸς ὁ τῶν ἀνθρώπων, πού εἶναι σὰν ἕνας θρίαμβος τοῦ ἀγαθοῦ, τῆς ἀρετῆς, πάνω ἀπὸ τοὺς πειρασμούς τῆς κακίας. Ἡ μετάνοια λυτρώνει τὸν ἄνθρωπο. Τὸν ἀγιάζει. Καὶ μπορεῖ μιὰ ἁμαρτωλὴ ψυχὴ νά λυτρωθεῖ στὴ φοβερὴ ὥρα τοῦ θανάτου, μπορεῖ καὶ στὸν ἄλλο κόσμο νά βρεῖ τὴ μετάνοια. Ὁ προορισμός τοῦ ἀνθρώπου εἶναι νὰ δοκιμαστεῖ καὶ νά νικήσῃ ἡ καλὸς ὁ τῶν.

Πάνω στὴ φιλοσοφικὴ αὐτὴ βάση ὁ κ. Θ. πλέκει τὸ μῦθο τοῦ ἔργου του. Ὁ Τουρκόγιαννος εἶναι ἕνας κοσμογονισμὸς χωριάτης, πού δουλεύει στὰ χωράφια τοῦ Γιώργη Ἀράνημου. Εἶναι γιὸς ἑνὸς Τούρκου, πού ἀπάτησε τὴ μάνα του στὰ βουνὰ τῆς Χειμάρρας, πέρασε ὅλη τοῦ τὴ ζωὴ μὲ φτώχεια, μὲ σπρωξίς, ξενιτεύτηκε, ζητιάνεψε, γνώρισε τοὺς ἀνθρώπους, μαθήτευσε κοντὰ σ' ἕνα σοφὸ δάσκαλο, καὶ στὰ τελευταῖα, φιλοσοφώντας πάνω στὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, πού τὸν εἶχαν κατατρέξει καὶ πού συμπάθεια καμιά ἀπ' αὐτοὺς δὲν εἶχε βρεῖ, καὶ ζητώντας νά καταλάβῃ γιὰτὶ νά βασίλευε τόσο ἀδικία στὸν κόσμο, γιὰτὶ νά ὑποφέροντε τὰ ἀγαθὰ πλάσματα, τ' ἀδῶα παιδάκια, οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι καὶ τὰ γαῖα τὰ ζῶα, ἄκουσε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς του νά τοῦ λέει πὼς αὐτὰ ὅλα εἶναι μυστήριο, ὅπως καὶ τόσα ἄλλα μυστήρια τῆς δημιουργίας, καὶ πὼς μόνο οἱ πεθαμένοι, πηγαίνοντας στὸν κόσμο τῆς Ἀλήθειας, δηλαδή στὴν ἄλλη Ζωή, μπορούσαν νά τὰ ξεδιαλύνουνε. Τότε ὁ Τουρκόγιαννος ἤθελε νά πεθάνῃ, μὰ ὕστερα ἔνοιωσε πὼς εἶχε ἀνώτερο προορισμό, πὼς ἔπρεπε νά ζήσει, μὰ ὄχι γιὰ νά ξεδιαλύνῃ αὐτὸ τὸ φανταστικὸ μυστήριο, κα ἀφοῦ πεισθεῖ ὁ ἴδιος, νά πείσει καὶ τοὺς ἄλλους πὼς αὐτονοῦ τοῦ εἴδους τὰ μυστήρια εἶναι μόνο προϊόντα τῆς ἀμόρφωτης καὶ ἀρρωστης φαντασίας μας, μὰ νά ζήσει γιὰ νά πληρώνῃ αὐτοὺς τ' ἀδικήματα τῶν ἄλλων καὶ νὰ λυτρώνονται ἔτσι οἱ ἁμαρτωλὲς ψυχές. "Εἶσι ὁ περιεργὸς αὐτὸς χωριάτης, πού τὸ κεφάλι του εἶναι γιομάτο ἀπὸ θεολογικὰ καὶ φιλοσοφικὰ θεωρίες τῆς ἰδίας του τῆς πείρας καὶ πού ἀγαπᾷ νά μιλάει τὸ πὺρ πολὺ μὲ ρητὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, φαντάζεται πὼς ἡ ἀποστολὴ του εἶναι νά κάνει τὸν κήρυκα τῆς ἀρετῆς, νά προσκαλεῖ τοὺς ἁμαρτωλοὺς νά μετανοήσουνε, νά τοὺς διευκολύνῃ μὲ τὴ διδασκαλία του στὸ ἔργο τῆς ψυχικῆς τους ἀποκατάστασης, νά πάσχει αὐτοὺς, νά φορτώνεται αὐτοὺς τῆς ἁμαρτίας τῶν ἄλλων, μόνο καὶ μόνο γιὰ νά βρεῖ ἔτσι τὴν εὐκαιρίαν νά τοὺς σώσει. "Ενας μυστικὸς τύπος, πού βρίσκει ἡδονὴ νά τὸν ἀδικοῦνε. "Ενας περιεργὸς ἐπιδιορθωτὴς χαλασμένων ψυχῶν, πού στήνῃ τὸ ἐργαστήρι του στὰ τελευταῖα μέσα στὴ φυλακὴ. Σκοτώνει τὸν ἀφεντικό του ὁ ἐραστής τῆς γυναικας του Πέτρος Πέπονας, ἐνοχοποιεῖται αὐτὸς ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ δολοφόνον, κα αὐτὸς, ἐνῶ ἔχει τὸ μέσο

νάποδεῖξῃ τὴν ἀθωότητά του καὶ νά γλυτώσῃ τὴν ἐκτετατικὴ του, φανερόντως στὸ Δικαστήριον τὸν ἐνοχο ἔρωτα τοῦ κατήγορου τοῦ Πέποντα μὲ τὴ γυναῖκα τοῦ ἀφεντικοῦ του, αὐτὸς ἀφίνει νά τὸν καταδικάσουνε σὲ ἰσόβια δεσμά, μποροῦσε καὶ σὲ θάνατο, νομίζοντας πὼς ἔτσι, μὲ τὴ δική του θυσία, μπορεῖ νὰ λυτρωθοῦνε οἱ ψυχές ἐκείνων πού μαρτυρήσανε ἐναντίαν τοῦ γιὰ νά καταδικαστεῖ, δηλαδή τοῦ δολοφόνου. Μέσα στὴ φυλακὴ ὁ Τουρκόγιαννος κάνει τὸ δάσκαλο στοὺς ἄλλους φυλακισμένους, τοὺς προσκαλεῖ νά μετανοήσουνε, τραβάει ἀληθινὰ μὲ τὸ μένος τοὺς μερικόνες, ὅσο πού μιὰ μέρα βλέπει νά φέρουνε στὴ φυλακὴ τὸ δολοφόνον, μὰ ὄχι γιὰ τὴ δολοφονία, παρὰ γιὰ κάποια ἀντίσταση στὴν ἐξουσία, πού θὰ τὸν ἀναγκάσει νά μείνῃ μαζί του ἔξω μῆνες φυλακῆς. Τότε γίνεται μιὰ σκηνή, πού σὰ νά μὴν εἶναι καὶ πολὺ ψυχολογημένη. Μόλις βλέπει τὸ Τουρκόγιαννον ὁ ἀληθινὸς δολοφόνος, μετανοιώνει ἄξαφνα καὶ ὁμολογεῖ πὼς αὐτὸς εἶναι ὁ φονιάς. "Ετσι λυτρώνεται καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, πέφτοντας στὴν ἀγκαλιὰ τῆς μετάνοιας. Τὶ γίνεται ἔπειτα δὲ μᾶς τὸ λέει ὁ κ. Θεοτ. μὰ ὑποθέτουμε πὼς ὕστερις ἀπὸ τὴν ὁμολογία τοῦ ἀληθινοῦ δολοφόνου ὁ Τουρκ. θὰ παίρνῃ χάρη καὶ θὰ βγαίνει ἀπὸ τὴ φυλακὴ γιὰ νά ἐξακολουθήσῃ καὶ ἔξω ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸ περίεργον ἔργο του τῆς σωτηρίας τῶν ἁμαρτωλῶν.

Ὁμολογοῦμε πὼς τὸ πρόσωπον τοῦ Τουρκόγιαννου μπορεῖ νά μᾶς εἶναι πολὺ συμπαθητικόν, μὰ ἡ φιλοσοφία του δὲ θὰ μᾶς ἐνθουσιάζῃ καθόλου. Ὁ Τουρκόγιαννος τόσο νοιάζεται γιὰ τὴ σωτηρία τῶν ἄλλων, ξεχνᾷ πὼς πάνω ἀπὸ καθεὶ ἄλλο, ἔχει χρέος νά σώσῃ τὸν ἑαυτὸ του. Τὸ αἶσθημα τῆς αὐτοσυντήρησης εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, ἢ ἕνας ἄνθρωπος πού θέχεται νά καταδικαστεῖ σὲ ἰσόβια δεσμά γιὰ χάρη ἑνὸς κοινοῦ δολοφόνου, καὶ μιᾶς ἀπλῆς γυναίκας, πού οὔτε καν τὸν ἐμπάθει, δὲ μᾶς φαίνεται νά εἶναι ἄνθρωπος ἀπὸ τὸν κόσμο αὐτό. Δὲν εἶναι καὶ ἄνθρωπος φυσικὸς, παρὰ ἕνας παθολογικὸς τύπος, πού ξεφεύγει τὰ σύνορα τῆς τέχνης καὶ μπαίνει στὴ δικαιοδοσία τῆς ψυχιατρικῆς. Μὰ τέτοιοι τύποι ἀρρωστοὶ δὲν μποροῦνε νά μᾶς ἐνδιαφέρουνε περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι μπορεῖ νά μᾶς ἐνδιαφέρει ἕνας ἀρρωστος μέσα σὲ μιὰ κλινικὴ. Μόνο ὁ αἰώνιος, ὁ γερός ἄνθρωπος, μέσα στὴν τραγικὴ συγκρούση τῆς ζωῆς του πρὸς τὸν ἑαυτὸ του καὶ πρὸς τὴ ζωὴ, μπορεῖ νά μᾶς γεννήσῃ τὴν καλλιτεχνικὴ συγκίνηση πού περιμένουμε ἀπὸ ἕνα ἔργο δημιουργικόν. Νὰ θυσιάσῃ κανεὶς γιὰ μιὰν ἀψηλὴν ἰδέαν, γιὰ ἕνα ἀνώτερον ἰδανικόν, τὸ νοιώθουμε. Μὰ αὐτὸς ὁ Τουρκόγιαννος πού βλέπει τὴν κοινωνικὴ ἀδικία, τὴν δοκιμάζει μάλιστα πάνω στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του μὲ τὸν πρὸ σκληρὸ τρόπο, κα ἀντὶ νά βαρύνῃ τὴ σκέψη του καὶ νά νοιώσῃ πὼς ἡ ἀδικία αὐτὴ ἔχει τίς ρίζες της μόνο στὴν κακὴ κοινωνικὴ σύσταση πού πρέπει νὰλλάξῃ γιὰ νὰλλάξῃ καὶ ἡ ὁψη τοῦ κόσμου, αὐτὸς προσφέρει νά γίνῃ τὸ θῦμα γιὰ νά συντελεστεῖ ἄλλη μιὰ μεγάλῃ κοινωνικὴ ἀδικία, ὅπως εἶναι ἡ καταδικὴ ἐνὸς ἀθώου, ἕνας τέτοιος ἄνθρωπος γίνεται ἕνα πολὺ κακὸ κοινωνικὸ παράδειγμα, πού δυσκολεύει τὴν κοινωνικὴ ἀποκατάσταση. "Οχι. Δὲν μπορεῖ αὐτὸς νάναὶ ὁ προορισμός μας, οὔτε μποροῦμε νά περιμένουμε τὴ μετάνοια τῶν ἁμαρτωλῶν γιὰ νά καλυτερέψουμε τὴ ζωὴ μας, οὔτε δεχόμεστε πὼς ὁ Θεὸς ἐπεμβαίνει μ' ἕνα ὁποιοδήποτε τρόπο στὴ ζωὴ μας γιὰ νά δοκιμάσῃ τὴν ἀρετὴ μας.